

بسم الله الرحمن الرحيم

انه لقران كريم في كتاب مكنون لا يمسه الا المطهرون

مستحضرید ما در مورد آیه 62 سوره بقره صحبت می کردیم. آیه 62 از آیات بسیار پر بحث قرآن است. و علت بسیاری از بحث ها استفاده کثرت گزایی و پلورالیسم از آیه است.

ما عرض کردیم باید آیات قرآن را در یک نظام و سیستم ببینید یعنی باید در نظام حلقوی (نظام کنار هم، مثلاً ادله ای مانند دلیل عام، خاص، مطلق و... را باید در کنار هم مانند یک حلقه ببینید) و هر می ببینید نظام هر می یعنی نظام طولی مانند حاکم و محکوم، وارد و مورد و...

ما در طول تاریخ، یک از اساسی ترین مشکلاتمان این بوده است که دین در یک نظام، فهمیده نمی شده است شخص یک آیه را بدون توجه به نظام دین اخذ می کرده مثلاً به یک آیه تمسک می کرده بدون نگاه به آیات دیگر نتیجه اش نیز این شده که گفته انار بدزد صدقه بده نان بدزد صدقه بده، آن داستان معروف را شنیده اید من هم در فقه و عقل این داستان را نقل کرده ام. شاید دهه 60 بود بعضی از آقایان براساس همین آیه و برخی مطالب دیگر به صراط های مستقیم رسیده اند. ما نمی دانیم که این آقایان در نمازشان چه می گویند آیا می گویند اهدنا الصراط المستقیم یا می گویند اهدنا الطرق المستقیمه؟ افراد را در نمازشان باید امتحان کرد چون نماز را نمی توانند تغییر دهند من یک زمانی نماز اهل سنت مکه را می شنیدیم دیدم اینها بعد از نام مبارک پیامبر می گویند صلی الله علیه و سلم... و لفظ آله را نمی گویند با اینکه خودشان روایت دارند از پیامبر که حضرت فرمودند بر من صلاة ابر ترستید سوال شد یا رسول الله ابر تر چیست؟ ایشان فرمودند اینکه نام مرا بدون «آل» بپرید. عجیب اینکه در تشهد نمازشان چندین صلوات می فرستند که در آنها صلوات بر «آل» پیامبر نیز می باشد.

من دو هفته پیش مطالبی را در مورد این آیه گفتم یکی از دوستان سوال کرده اند آیا این آیه آمدش برای قبل از آمدن پیامبر (ص) است؟ ما گفتیم صاحب مجمع البیان می فرماید: مراد از آمنوا ایمان به زبان است و مراد از من آمن بالله والیوم الآخر... مراد ایمان به قلب است البته جامع الجوامع در ادامه دارد و هم المنافقون به نظر ما این عبارت دیگر درست نیست. ما گفتیم خدای تعالی می فرماید: کسانی که ایمان به زبان آوردند و معتقد هم هستند و... این ها کسانی هستند که واقعاً به خدا ایمان می آورند و عمل صالح هم انجام می دهند.

اگر گفتند مسلمان واقعی کسی است که واقعاً عقیده داشته باشد عمل صالح انجام دهد و... آیا چنین گفته ای اشکال دارد؟ آقای طباطبایی در تفسیر آیه، به منافقین تصریح نکرده اند اما فرموده اند کسانی که به زبان ایمان آورده اند (گویا هنوز باور ندارند) ما به ایشان عرض می کنیم آیه را طبیعی معنا کنیم آیه می فرماید: کسانی که ایمان حقیقی دارند، نصاری، یهود، صابئین کسانی هستند که واقعاً ایمان به خدا و روز قیامت دارند و عمل صالح انجام می دهند.

سوال: آیا بعد از اسلام زمان این آیه تمام شده است؟ آیا مراد آیه برای قبل از آمدن اسلام است یعنی با آمدن اسلام دیگر یهودی یا مسیحی و... بودن پذیرفته نیست؟

پاسخ: شاید از حرف های جلسه قبل من همین برداشت می شد چون من به آیات دیگر تمسک کردم و گفتم مفاد برخی از آیات این است که فقط اسلام پذیرفته است. ان الدین عند الله الاسلام (اگر اسلام را دین اسلام معنا کنیم نگویم تسلیم مراد است)

این آیه هم نباشد ما از خارج می دانیم که بعد از آمدن پیامبر(ص) سایر ادیان منسوخ شده اند و معنا ندارد آن ادیان پذیرفته شوند. اگر بگوییم اسلام ناسخ ادیان نیست این که خلاف باور ماست ما اسلام را دین خاتم می دانیم. اگر بگوییم با آمدن ناسخ، منسوخ هم رسمیت دارد این هم درست نیست اصلاً نسخ معنا پیدا نمی کند در قوانین موضوعه وقتی قانونی نسخ می شود دیگر

مورد عمل نیست.

اینکه دین غیر اسلام منسوخ است، ما صراط های مستقیم نداریم ما بعد از اسلام ادیان نداریم بلکه دین داریم ما بعد از اسلام شرایع نداریم بلکه شریعت داریم و... همه اش درست است و ما هم می پذیریم، از این رو پلورالیسم را هم نفی می کنیم. اما ما یک حرف دیگر هم داریم که باید دقت کنید. ما معتقدیم اگر یک نصرانی بعد از آمدن اسلام هم به دلیل قصور بر دین خود باقی بماند و عمل صالح انجام دهد و... می شود به او هم گفت فلا خوف علیهم و لا هم یحزنون. انسان وقتی از کشور خارج می شود می بیند در برخی کشورها انواع و اقسام دین ها و مذهب ها وجود دارد از شیعه امامی تا فرق دیگر شیعه؛ فرقه های دیگر مسلمانان، بت پرستان، آلت پرستان و... یافت می شود. عموم این ها قاصر هستند. یک سواد ابتدایی دارند و در اعتقاداتشان هم قاطع اند و... زمانی یکی از بزرگان فرموده بود در فیضیه هم جاهل قاصر پیدا می شود شخص قاطعی که قطع اشتباه دارد آیا قاصر است یا مقصر؟ مسلم قاصر است. این حرف خیلی زیبا است. اگر این طور باشد بسیاری از این افراد جاهل قاصرند.

بعضی ها می گویند علمایشان مقصرند و... البته من علمای آنها را نیز دیده ام بعضاً انسان های دگم و قاطع هستند که آنها نیز خبر ندارند.

طبق این گفته ما، زمان این آیه بعد از آمدن پیامبر(ص) هم تمام نشده است. یهودی و مسیحی که ایمان به خدا داشته باشد و عمل صالح انجام داده، جنایت و ظلم هم نکرده و... چه اشکالی دارد بگوییم و لا خوف علیهم و لا هم یحزنون. بله سران یهود سران نصاری سران صابئین و... که سبب گمراهی شده اند جنایت کرده اند و... عذرشان پذیرفته نیست. البته در شان نزول این آیه آمده است مسلمانان ناراحت بودند از اباء و اجدادشان که مسلمان نشده اند و... این آیه نازل شد. البته آیه ندارد که این افراد بهشت می روند. برخی می گویند بهشت برای شیعه است و... در روایت داریم یکی از هشت باب بهشت برای غیر مسلمانان است. البته این ها گاهی بیان سمبلیک است و نیاز به تامل دارد. بر فرض که بگوییم بهشت مخصوص شیعیان است و... باز این آیه صحبتی از بهشت نمی کند آیه می فرماید این افراد قاصر خوف و ترس جهنم ندارند.

یادتان باشد ما در اوایل سال می گفتیم یکی از بهترین راه ها برای تفسیر دین و قرآن، بازگشت متشابهات به محکمت است. هر نظام فکری، معرفتی و حقوقی محکمتش روشن کننده متشابهاتش می باشد. یکی از محکمت قرآنی ما این است که خداوند لیس بظلام للعبید(یعنی خداوند هیچ نسبتی با ظلم ندارد) حال سوال می کنیم اگر یک یهودی یا مسیحی ایمان به خدا داشت عمل صالح هم داشت ظالم هم نبود قاصر هم بود و... آیا چنین شخصی باید جهنم برود؟!

من اخیراً در سفری که به هند داشتم شرمنده شدم در یک معبد در دهلی 4000 نفر مجانی کار می کردند. این ها قاطع هستند در اعتقاداتشان راسخ هستند و...

اینکه آیه می فرماید: فلهم اجرهم... آیه چیز عجیبی است؟ در چند جای قرآن آمده است ان الله لا یضیع اجر المحسنین، قرآن نمی فرماید اجر المسلمین یا مومنین؛ البته در نظام حلقوی صحبت از حیط عمل می شود. باید نسبت به حیط هم توجه کنیم آیا مراد از حیط این است که آن نصیبی که از عمل باید ببرند را نمی برند یا چیز دیگر؟ آیا همه مشمول حیط می شوند یا فقط مشرکین؟ آیا فقط افراد عنود مشمول حیط هستند یا دیگران نیز مشمول حیط هستند؟

ممکن است کسی بگوید احسان را باید دین معنا کند و معنای محسنین را باید دین روشن کند و... لذا آنچه مسلمان انجام می دهد احسان است لا غیر، برخی ها مفاهیم دینی را پسین دینی معنا می کنند یعنی باید دین مصادیق احسان را مشخص کند و... خُب ما در پاسخ می گوییم فکر شما اشعری است. اشعریین هم می گویند الحسن ما حسنه الشارع و... در این قسمت هر چه کار بکنید خوب است. با اینکه ما نکاتی را مطرح کردیم اما باز هم آیه جای بحث دارد. توجه کنید از این آیه نباید برداشت کثرت گزایی شود.

قرآن تفاسیر زیادی دارد آخرین تفسیر شیعه، تفسیر تسنیم از آیت الله جوادی آملی است که تا جلد 78 آمده است شنیدم دو جلد دیگر ادامه پیدا خواهد کرد تا به 80 جلد برسد. اما با این تفاسیر باز هم انسان می بیند نکاتی باقی مانده است.

فراز بعدی

فراز بعدی از آیه 63 تا 74 است یعنی 12 آیه را شامل می شود. در این 12 آیه دوباره خداوند به بیان احوال بنی اسرائیل برمی گردد. حالات، رفتارها و... آنها را بیان می کند. لذا اگر می خواهید پیش مطالعه کنید بعضی از محورهای بحث دار را توجه کنید مثلاً اخذ میثاق چه بوده است؟ یا رفعا فوهم الطور چه بوده است؟ در اینجا تفسیرهای روشن فکری داریم تفسیرهای دیگری داریم و... آیه 74 هم که می فرماید بعضی از سنگ ها از خشیت خدا سقوط می کنند هم آیه پربحثی است.

الحمد لله رب العالمين